

УДК 811.124'373

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-2-33>**Наталія ПАНЧИШИН,**

orcid.org/0000-0001-6348-2949

асистент кафедри класичної філології

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) zjanysja@ukr.net**ТЕМПОРАЛЬНА АНТОНІМІЯ У ЛАТИНСЬКИХ ТЕКСТАХ**

Стаття присвячена дослідженню антонімії на лексичному рівні, а саме темпоральним антонімам на матеріалі латинських текстів. Проаналізовано дослідження українських та закордонних лінгвістів пов'язаних з критеріями визначення та класифікації антонімічних лексем. Зазначено, що попри значну кількість розвідок, присвячених даній проблемі, недостатньо досліджуваними залишаються антоніми у латинській мові, зокрема у темпоральній лексиці.

Мета цієї статті – з'ясувати специфіку антонімічних відношень у темпоральній лексиці на основі творів Тита Макція Плавта, Гая Юлія Цезаря та Петронія Арбітра і виявити принципи їх класифікації.

Антоніми у темпоральних лексемах протиставляються за часовою ознакою. В основу такого протиставлення чи зіставлення покладені лінійна й циклічна темпоральні моделі. На лінійній моделі міститься «минуле – теперішнє – майбутнє», які можуть протиставлятися попарно. Теперішнє постає як точка відліку. Ця модель будується різними частинами мови: 1) іменниками *praeterita – praesens – futurum*; 2) прикметниками, наприклад: *praeteritus – praesens – reliquus* (минулий – теперішній – майбутній); 3) прислівниками: *heri – hodie – cras* (вчора – сьогодні – завтра). Часова протяжність представлена лексемами: *momentum* (проміжок, момент), *hora* (година), *mensis* (місяць), *annus* (рік), і т.д.

Час, репрезентований лексемами «*contínuo* (постійно), *semper* (завжди)», осмислюються як постійний час, тобто такий, що знаходиться поза часовою віссю та можуть протиставлятися тим, що виникають час від часу й можуть повторюватися через певні часові періоди: *interdum* (іноді), *fere* (зазвичай), *saepe* (часто), *cotidie* (щоденно). Найбільшу кількість протиставлень утворюють означені прислівники із вказівкою на часову послідовність «спочатку – тепер – потім»: *primo – nunc – post*. Опосередковано часові протилежності передаються через позначення віку людини: *infans* (дитя) – *puer* (хлопець); віковий період: *adulescentia* (юність) – *senectus* (старість).

Циклічна часова модель полягає у повторенні подій через певний проміжок часу і схематично нагадує коло. Добовий цикл становлять іменники: *mane* (ранок), *dies* (день), *vesper* (вечір), *nox* (ніч); прикметники: *diurnus* (денний) – *meridianus* (післяобідній) – *nocturnus* – (нічний); прислівники: *postridie* (вранці) – *interdius* (вдень) – *poste* (вночі). Також серед темпоральних слів можна виділити цикл, пов'язаний з порами року: *hiems* (зима), *ver* (весна), *aestas* (літо), *autumnus* (осінь). Серед прикметників маємо антонімічну пару *aestivus* (літній) – *brumalis, hibernus* (зимовий).

Проаналізувавши вище сказане, можна констатувати, що антонімія передбачає протиставлення будь-якого з семантичних компонентів змісту слова, які при цьому описують одну й ту ж сутність. Щодо темпоральної антонімії латинської мови, то її можна класифікувати за двома моделями: лінійна та циклічна. Досліджувані моделі будуються іменниками, прикметниками та прислівниками.

Ключові слова: антонімія, протиставлення, темпоральна лексика, лінійна модель, циклічна модель.

Natalia PANCHYSHYN,

orcid.org/0000-0001-6348-2949

Assistant at the Department of Classical Philology

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) zjanysja@ukr.net**TEMPORAL ANTONYMY IN LATIN TEXTS**

The article is devoted to the study of antonymy at the lexical level, namely temporal antonyms in Latin texts. The article analyses the studies of Ukrainian and foreign linguists related to the criteria for defining and classifying antonymic lexemes. It is noted that despite a significant number of studies devoted to this problem, antonyms in Latin, in particular in the temporal vocabulary, remain insufficiently studied.

The purpose of this article is to find out the specifics of antonymic relations in temporal vocabulary on the basis of the works of Titus Maccus Plautus, Gaius Julius Caesar and Petronius Arbiter and to identify their classification principles.

Antonyms in temporal lexemes are opposed on the basis of time. The basis for such a contrast or comparison is the linear and cyclic temporal models.

The linear model contains «past – present – future», which can be contrasted in pairs. The present appears as a point of reference. This model is built by different parts of speech: 1) nouns: praeteria – praesens – futurum; 2) adjectives, e.g: praeteritus – praesens – reliquus; 3) adverbs: heri – hodie – cras. The temporal length is represented by lexemes: momentum (interval, moment), hora (hour), mensis (month), annus (year), etc. Time, represented by the lexemes «continuo (constantly), semper (always)», is understood as a permanent time, i.e. one that is outside the time axis and can be contrasted with those that occur from time to time and can be repeated after certain time periods: interdum, (sometimes), fere (usually), saepe (often), cotidie (daily). The largest number of oppositions is formed by the above adverbs indicating the temporal sequence «first – now – then»: primo – nunc – post. Temporal oppositions are indirectly conveyed through the designation of a person's age: infans (child) – puer (boy); age period: adulescentia (adolescence) – senectus (old age).

The cyclic time model consists in the repetition of events after a certain period of time and schematically resembles a circle. The diurnal cycle is represented by nouns: mane (morning), dies (day), vesper (evening), nox (night); adjectives: diurnus (daytime) – meridianus (afternoon) – nocturnus – (nighttime); adverbs: postridie (in the morning) – interdius (in the afternoon) – nocte (at night). Temporal words also include the cycle associated with the seasons: hiems (winter), ver (spring), aestas (summer), autumnus (autumn). Among the adjectives we have the antonymic pair aestivus (summer) – brumalis, hibernus (winter).

Having analysed the above, it can be stated that antonymy implies the opposition of any of the semantic components of a word's meaning, which at the same time describe the same entity. As for the temporal antonymy of Latin, it can be classified into two models: linear and cyclic. The models under study are built with nouns, adjectives and adverbs.

Key words: antonymy, opposition, temporal vocabulary, linear model, cyclic model.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку мовознавства дослідження лексико-семантичної системи мови, як однієї з найскладніших мовних систем, що зумовлено багатомірністю її структури, неоднорідністю її одиниць, різноманітністю відображених у них відношень і відкритістю для постійного поповнення новими одиницями (словами та значеннями), є, безперечно, одним з провідних лінгвістичних напрямків.

У вітчизняному мовознавстві про системність лексики було заявлено ще в минулому столітті. Український мовознавець О. Потєбня закликав учених вивчати семантичні відношення між словами, закони і правила внутрішніх змін у групах семантично пов'язаних слів. Одним із важливих видів семантичних відношень в лексичній системі, як відомо, є антонімія, що виражається лексичними антонімами.

Незважаючи на те, що антонімічні відношення були предметом аналізу багатьох досліджень, і досі відкритим залишається питання розуміння антонімів та антонімії у багатьох мовах, зокрема латинської. Також, доволі є спірним питання у визначенні сутності антонімії, недостатнім є рівень вивченості підходів до класифікації слів з протилежним значенням, немає детального та всебічного опису антонімічних зв'язків у різних частинах мови. Дослідження цих найважливіших проблем є актуальним і для латинської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище антонімії стало об'єктом дослідження у працях О. Потєбні, Л. Булаховського, І. Білодіда, О. Тараненка, Т. Шабельникової, О. Грищенко, Л. Лисиченка, О. Пономарьова, Л. Полюги, В. Кононенка, Ф. Шлегеля, К. Бругмана, В. Поржезінського, Л. Вітгенштейна, Р. Якобсона,

Дж. Лайонза та інших. Мовознавці зробили вагомий внесок у розробку питань, пов'язаних з критеріями визначення та класифікації антонімічних лексем. Наукові пошуки були спрямовані на особливості співвідношення лінгвістичного та логічного у вченні про антоніми, аналіз особливостей фразеологічної антонімії, а також на антонімічні відношення у багатозначних словах, словотвірні різновиди антонімії.

Попри значну кількість розвідок, присвячених даній проблемі, недостатньо досліджуваними залишаються антоніми у латинській мові, зокрема у темпоральній лексиці.

Мета цієї статті – з'ясувати специфіку антонімічних відношень у темпоральній лексиці на основі творів Тита Макція Плавта, Гая Юлія Цезаря та Петронія Арбітра і виявити принципи їх класифікації.

Виклад основного матеріалу. Антонімія є одним з найважливіших проявів системних відношень у мові та в мисленні. Слова та їхні значення існують не окремо один від одного, вони з'єднуються в нашій свідомості в різні групи, причому підставою для групування слугує подібність або пряма протилежність за подібним значенням. Антонімія являє собою семантичне явище, пов'язане з відображенням у мові однієї і тієї ж сутності, однак на відміну від синонімів, подібність значення антонімічних слів виявляється насамперед у їхньому протиставленні в нашій свідомості. Слід зазначити, що одне і те ж явище, ознака можуть бути позначені антонімічними словами в залежності від зовнішньої ситуації, тобто від того з якими реаліями вони співвідносяться. При цьому одна і та ж властивість або якість, або оцінка, властива різним реаліям, а також припи-

сувані їм, можуть істотно відрізнятись по своїй концептуальній значущості.

Центральним і ключовим поняттям мовної антонімії є протилежність. Але само по собі це поняття або не розкривається, або визначається по-різному. Л. Булаховський припускає, що антонімії відносяться не тільки до «позначення якості, але можливі також, наприклад, при називанні дії і стану негативного характеру» (Булаховський, 1955: 45).

У закордонній лінгвістиці, з метою розширити попереднє вузьке розуміння антонімії, Й. Філіпек намічає кілька структурних типів антонімів, які висловлюють не тільки якість, але й кількість, оцінку, просторові й часові відношення, протилежність дій і стану (Filipcs, 1961). Аналогічну картину знаходимо в нарисі з семантики французької мови О. Духачека. У схемі класифікації французьких антонімів він відзначає, що в антонімічній відношення можуть вступати слова, що позначають якість, кількість, оцінку, почуття, дії і їх зміну, стан та його зміну, просторові та часові відношення (Duchacek, 1967).

З іншого боку, Дж. Лайонза, диференціюючи традиційне «глобальне» поняття антонімії, виділяє три типи опозицій значення: комплементарність, антонімія, конверсія. Термін «антонімія» Дж. Лайонз зберігає для одного з видів протилежності, відмежовуючи тим самим це поняття від суміжних понять, але ні в якому разі не відриваючи його від них і не протиставляючи його їм (Lyons, 1963).

Класифікація антонімів за тематичними групами на основі співвіднесеності значень, виражених протиставлюваними складниками, з предметами, властивостями і процесами об'єктивної дійсності становить інтерес не тільки в лінгвістичному, а й у гносеологічному аспекті, адже протилежності відіграють важливу роль у процесі пізнання навколишнього світу. «Головна функція антонімів – це контрастне вираження природних, соціальних та інших явищ, рис, характерів» (Круківська, 2006: 80).

На підставі аналізу мовознавчих праць можна узагальнити критерії, за якими виокремлюються слова з протилежними значеннями. Н. Векуа до них зараховує: «1) протилежність значень; 2) належність до однієї частини мови; 3) співвідносність позначуваних понять; 4) тотожність лексичної сполучуваності; 5) однакова емоційно-стильова забарвленість (для повних антонімів)» (Векуа, 2006: 6).

Антонімії у темпоральних лексемах протиставляються за часовою ознакою. В основу такого

протиставлення чи зіставлення покладені *лінійна й циклічна темпоральні моделі* (Полтавець, 2016: 242).

На лінійній моделі міститься *минуле – теперішнє – майбутнє*, які можуть протиставлятися попарно: теперішнє – минуле, теперішнє – майбутнє, минуле – майбутнє. Теперішнє постає як точка відліку. Якщо в опозицію вступає подія, позначена не на точці відліку, а події по обидва боки від неї – тоді протиставлення абсолютне, протилежне.

У латинській мові ця лінійна модель розташування у часі відносно теперішнього представлена різними частинами мови: 1) іменниками *praeteria – praesens – futurum*. Слово *praesentia* (присутність) у Цезаря з прийменником *in* набуває значення «в цей момент», «в цей час»: *Satis habebat in praesentia hostem rapinis populationibusque prohibere.* (Caes.BG.1,15,4) – «В цей момент він вважав за достатнє стримувати ворога від грабунку та спустошення». Тому дану модель може мати й такий вигляд: *praeteria – praesentia – futurum*. Варіативність у цю модель також вносить іменник *crastinum* (завтрашній день): *praeteria – praesentia – crastinum*; 2) прикметниками, які вказують на минулість дії: *praeteritus, proximus, superior, prior, pristinus, hesternus* (минулий, вчорашній), *vetus, antiquus* (давній, минулий), *annotinus* (торішний): *Proxima nocte cum idem liceret, mutavi optionem ...* (Petr. Sat.86) – «Минулої ночі, коли можна було, я змінив прохання...»; на момент описуваної дії: *hodiernus* (сьогоднішній), *praesens* (теперішній): *...si eiuras hodiernam bilem, una cenabimus.* (Petr.Sat.90) – «Якщо ти відмовишся від сьогоднішнього поганого настрою, то ми пообідаємо разом»; на майбутність, наступність дії: *reliquus, posterus* (майбутній, наступний), *perendinus* (післязавтрашній), *propinquus* (близький), *crastinus* (завтрашній); *...repentino die cum proximis hibernis coniuncti...* (Caes.BG.5,30,3) – «...післязавтра вони з'єднаються з найближчими зимовими таборами...». Великі синонімічні ряди аналізованих прикметників збільшують варіативність даної моделі: *praeteritus – praesens – reliquus, hesternus – hodiernus – perendinus* і т.д. 3) прислівниками: *heri, pridie* (вчора) – *hodie, nunc* (сьогодні) – *cras* (завтра): *Cras autem, quia hoc libet, et habitationem mihi prospiciam et aliquem fratrem.* (Petr.Sat.10) – «Завтра ж, якщо так потрібно, я підшукаю собі житло та іншого товариша».

До даної моделі можемо також віднести оцінно-часові прислівники, що конкретизують час виконання дії стосовно встановленого часу: *sero*

(запізно) – *opportune* (вчасно): *Contra ea Titurius sero facturos clamitabat...* (Caes.BG.5,29,1) – «У відповідь на це Титурій кричав, що буде вже запізно...».

За опозицією «*давно – недавно – щойно*» протиставляються події, які відбулись пізніше чи незадовго до теперішнього моменту: *diu, tanpister, iam dudum, iam diu, iam pridem* (давно) – *paulisper, parumper, aliquantisper* (недавно) – *dudum, numero, recens, modo (modo modo), nuper* (щойно, нещодавно): ...*iam diut* quom ventri victum non datis. (Pl.Amph.302) – «Давно ви нас не годували».

Часова протяжність знаходить мовне втілення у використанні лексем, що є одиницями вимірювання часу: *momentum* (проміжок, момент), *hora* (година), *mensis* (місяць), *annus* (рік), *biennium* (дволіття), *biduum* (дводенний (проміжок)), *triduum* (триденний (проміжок)), *saeculum* (століття), *aetas* (життя, вік). Іменник *memoria* (пам'ять) може модифікуватися, набуваючи значення «час, епоха, пора». Лексеми протиставляються за *тривалістю*: *momentum* (проміжок, момент) – *hora* (година), *momentum* (проміжок, момент) – *mensis* (місяць), *biduum* (дводенний (проміжок)) – *triduum* (триденний (проміжок)), *annus* (рік) – *saeculum* (століття) і т.д.

На часовій лінії можна розмістити прикметники, які чітко вказують на протяжність у часі: *quadrimulus* (чотирилітній) – *quinguennis* (п'ятилітній) – *septuennis* (семилітній) – *decennis* (десятилітній): Нис *decenni proelio* irata virtus abditur... (Petr.Sat.89) – «...щоб там приховати доблесть, роздратовану десятилітньою війною...». Варіативність антонімічних пар збільшується завдяки великій кількості членів.

Час, репрезентований лексемами «*завжди, постійно*», осмислюється як постійний час, тобто такий, що знаходиться поза часовою віссю. Як зазначає Ю. С. Полтавець: «Предмети, явища, які характеризуються віднесенням до цього часу, сприймаються як такі, що не мають ні початку, ні кінця або як такі, що одного разу виникли й існують, та протиставляються тим, що виникають час від часу й можуть повторюватися через певні часові періоди» (Полтавець, 2016: 244). Латинські часові прислівники частотності вибудовують такий ряд протиставлень: *interdum, nonnunquam, olim, subinde* (іноді) – *fere* (зазвичай) – *saepe, crebro, multa, saepenumero, frequenter* (часто) – *cotidie (quotidie), cotidiano* (щоденно) – *continuo, adsiduo, continenter* (постійно) / *semper, sempiterno, perpetuo* (завжди): *Me tamquam furtivis subinde* osculis verberabat. (Petr.Sat.26) – «Вона час від часу крадькома цілувала мене». А також

утворює антонімічну пару «ніколи – завжди»: *numquam* (ніколи) – *continuo, adsiduo, continenter* (постійно) / *semper, sempiterno, perpetuo* (завжди).

Найбільшу кількість протиставлень утворюють означені прислівники із вказівкою на часову послідовність «*спочатку – тепер – потім*»: *primo, primum, prius, primumdum, principio, ante (antea), dudum* (спершу, спочатку) – *nunc, iam, iamiam* (тепер, зараз) – *deinde, post, poste (postea), posthac, postidea, posterius, mox, abhinc* (потім). Варіативність даної моделі доволі велика.

Опосередковано часові протилежності передаються через позначення віку людини, який виконує функцію своєрідної часової осі: *parvulus, infans* (дитя) – *puer* (хлопець); *parvulus, infans* (дитя) – *virgo* (дівчина). Позначення вікових відмінностей поєднується із вказівкою на віковий період: *adulescentia* (юність) – *senectus* (старість).

Вікові прикметники у латинській мові є контрастні – утворюють градуальну (ступеневу) опозицію, яка відображає поступову зміну ознаки: *parvulus, paussillus* (маленький) – *puerilis* (дитячий) – *medius* (середній) – *virilis, grandis* (зрілий, дорослий) – *senectus* (старий) – *maior* (старший): *Quia senecta in aetate* a me mendicis malum. (Pl Amph.1032) – «На старість побої став собі випрошувати у мене».

Циклічна часова модель полягає у повторенні подій через певний проміжок часу і схематично нагадує коло.

Добовий цикл становлять *mane* (ранок), *dies* (день), *vesper* (вечір), *nox* (ніч), що протиставляються парами *ранок – вечір, день – ніч*, і з'являються через кореляції *ранок – ніч; день – вечір*. У латинській мові добовий цикл доповнюється такими назвами частин дня: *meridies* (полудень), *diluculum, oriens, ortus* (схід (сонця)), *lux* (світло, день), *gallicinium* (крик півня, світанок), *tenebrae, obscuritas* (темрява, сутінки), *occassus* (захід (сонця)), тому можна додати також такі антонімічні пари: *diluculum, oriens, ortus* (схід (сонця)) – *occassus* (захід (сонця)), *gallicinium* (крик півня, світанок) – *meridies* (полудень) – *tenebrae, obscuritas* (темрява, сутінки) і т.д.

У латинських авторах знаходимо ще таке протиставлення прикметників: *diurnus* (денний) – *meridianus* (післяобідній) – *nocturnus* (нічний): Нис *Caesar magnis nocturnis diurnisque itineribus contendit...* (Caes.BG.1,38.5) – «Сюди Цезар поспішив швидкими нічними і денними переходами...».

Прислівники також утворюють добову циклічну модель: *postridie* (вранці) – *interdius* (вдень) – *noctu, nocte* (вночі): *Nunc enim est*

interdius negotious. (Pl. Asin. 599) – «Бо зараз навіть вдень зайнятий».

Серед темпоральних слів можна виділити **цикл, пов'язаний з порами року**: *hiems* (зима), *ver* (весна), *aestas* (літо), *autumnus* (осінь). Тут ми маємо протилежно протиставлені антонімічні атрактанти: *літо* – *зима*, *весна* – *осінь*, а також зіставлювані атрактанти, які змінюють один одного у межах часового циклу: *весна* → *літо*, *літо* → *осінь*, *осінь* → *зима*, *зима* → *весна*. Кожна наступна пора року – заперечення попередньої, на основі чого й відбувається протиставлення. Серед досліджуваних лексем виділяється лише прикметникова антонімічна пара *aestivus* (літній) – *brumalis, hibernus* (зимовий) : Caesar militibus pro tanto labore ac patientia, qui brumalibus diebus itineribus difficillimis, pollicetur ducenos sestertios. (Caes. B. G. 8, 4, 1) – «Цезар пообіцяв воїнам 200 сестерціїв за працю і терпіння, які вони терпіли під час найважчих переходів у зимові дні».

Серед темпорально маркованих іменників із невластивою часовою семантикою також виділяються антонімічні протиставлення: *vita* (життя) – *mors* (смерть), *aestus* (спека) – *frigus* (холод), *pax* (мир) – *proelium, contentio* (битва), *bellum* (війна), *cena* (обід) – *convivium* (званий обід), *prandium* (сніданок) – *cena* (обід), *labor* (робота) – *feriae* (вихідні дні). Часове членування дійсності знаходить вияв також в антонімічній опозиції *initium* (початок) – *finis* (кінець) для подій, явищ.

Окрім прикметників з власне часовою семантикою при аналізі латинських джерел було виявлено ряд контекстуальних прикметників зі вказівкою на розташування в часі. Антонімами можуть бути «ранній – пізній», доповнюючись середнім членом градуальності «ранній – середній – пізній»: *multus* (ранній) – *medius* (середній) – *extremus/ supremus/ spissus* (останній, пізній): Huius contubernalis ad villam supremum diem obiit. (Petr. Sat. 61) – «Її співмешканець представився останнього дня». Слід зазначити, що у латинській мові прикметник *multus* має два протилежних значення «ранній» та «пізній», тому

стоїть в опозиції сам до себе: *multo mane* (рано вранці) – *multo die* (пізно вдень).

Прикметники на певну визначеність часового відрізка утворюють однокореневу антонімію: *certus* (певний, точний) – *incertus* (невизначений) та різнокореневу: *constitutes* (встановлений, зазначений) – *incertus* (невизначений): ...incertis temporibus diversisque itineribus iretur. (Caes. B. G. 7, 16, 3) – «...відправлялось в невизначений час і різними шляхами».

Прикметники з нечітко визначеною тривалістю: *brevis* (короткий, нетривалий, короткочасний) – *longus/ diuturnus/ magnus* (довгий, тривалий, довгочасний): Longa dies meum incertat animum. (Pl. Epid. 544) – «Довгий термін тривожить мою душу».

Висновки. Проаналізувавши вище сказане, можна констатувати, що антонімія передбачає протиставлення будь-якого з семантичних компонентів змісту слова, які при цьому описують одну й ту ж сутність. Теорія антонімії не стоїть на місці, безперервно удосконалюється і розвивається. Класифікація антонімів дається в науковій літературі по-різному. Це впливає, мабуть, з особливостей структурного типу мови, що вивчається або від обраних принципів і критеріїв. Тому цілком закономірно, що проблема антонімії з кожним роком привертає увагу все більш широкого кола науковців і займає важливе місце в сучасній лінгвістиці.

Щодо темпоральної антонімії досліджуваних латинських творів, то її можна класифікувати за двома моделями: лінійна та циклічна. У межах лінійної моделі розглянуто антоніми часової протяжності, розташування у часі та послідовності дій. Циклічна модель представлена добовим циклом та циклом пори років. Серед темпорально маркованих лексем із невластивою часовою семантикою також виділено ряд антонімічних пар, які виражають протилежну спрямованість дій, ознак, властивостей. Слід також відзначити, що досліджувані моделі будуються іменниками, прикметниками та прислівниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства. Київ: Радянська школа, 1955. 248 с.
2. Векуа Н.В. Антонімія якісних прикметників у сучасній українській мові: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук: 10.02.01. Київ, 2006. 21 с.
3. Кононенко В.І. Антоніміка синтаксичних конструкцій. *Мовознавство*. 1974. № 6. С. 13–21.
4. Круківська О.В., Круковський В.І. Структурно-семантичні й логіко-прагматичні особливості антонімії (на матеріалі французької мови). *Вісник Київського нац. лінгв. ун-ту. Сер. : Філологія*. 2006. Т. 9, № 1. С. 77–86.
5. Лисиченко Л.А. Антоніми в сучасній українській мові. *Українська мова і література в школі*. 1976. № 11. С. 26–33.
6. Межуєва І.Ю. Антонімія як мовне явище: принципи та підходи. *Молодий вчений*. 2018. № 9(2). С. 364–367.

7. Полтавець Ю. Темпоральний патерн антонімічної атракції в українській публіцистиці початку XXI ст. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. Uniwersytet Warszawski ; katedra ukrainistyki. Warszawa, 2016. № 4. С. 241–248.
8. Полога Л. М. Повний словник антонімів української мови. Київ: Довіра, 2008. 482 с.
9. Тараненко О.О. Розвиток антонімічних відношень у багатозначних словах. *Українська мова і література в школі*. 1977. № 1. С. 32–39.
10. Duchacek O. *Precis de semantique franaise*. Brno: Univ. J.I. Purkyne, 1967. 262 p.
11. Filipec, J. *Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie: příspěvek k poznání systému v slovní zásobě* Nakl. *Československé akademie věd*, Praha, 1961, 383 с.
12. Lyons, J., *Structural Semantics. An Analysis of Part of the Vocabulary of Plato* (Publ. of the Philological Society, 20). Oxford, Blackwell, 1963. 237 p.

REFERENCES

1. Bulakhovskiy L. (1955) *Narysy z zahalnoho movoznavstva*. [Essays on general linguistics] Kyiv: Radianska shkola, 248 s. [in Ukrainian]
2. Vekua N. (2006) *Antonimiiia yakisnykh prykmetnykiv u suchasni ukrainskii movi*. [Antonymy of qualitative adjectives in modern Ukrainian language] *Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata filolohichnykh nauk*. – Thesis abstract for the degree of candidate of philological sciences:10.02.01, 21 s. [in Ukrainian]
3. Kononenko V. (1974) *Antonimika syntaksychnykh konstruksii*. [Antonymy of syntactic constructions] *Movoznavstvo*. – Linguistics, 6. 13–21. [in Ukrainian]
4. Krukivska O., Krukovskiy V. (2006) *Strukturno-semantychni y lohiko-prahmatychni osoblyvosti antonimii (na materialy frantsuzkoi movy)*. [Structural-semantic and logical-pragmatic features of antonymy (based on the French language)] *Visnyk Kyivskoho nats. linhv. un-tu*. Ser.: Filolohiia. – Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series: Philology, 9. 1. 77–86. [in Ukrainian]
5. Lysyuchenko L. (1976) *Antonimy v suchasni ukrainskii movi*. [Antonyms in the modern Ukrainian language] *Ukrainska mova i literatura v shkoli*. – Ukrainian language and literature at school, 11. 26–33. [in Ukrainian]
6. Mezhuieva I. (2018) *Antonimiiia yak movne yavyshe: pryntsyipy ta pidkhody*. [Antonymy as a linguistic phenomenon: principles and approaches] *Molodyi vchenyi*. – Young scientist, 9(2). 364–367. [in Ukrainian]
7. Poltavets Yu. (2016) *Temporalnyi patern antonimichnoi atraktsii v ukrainskii publitsystytsi pochatku XX st*. [Temporal pattern of antonymic attraction in Ukrainian journalism of the early XXI century] *Studia Ucrainica Varsoviensia*. Uniwersytet Warszawski; katedra ukrainistyki. – *Studia Ucrainica Varsoviensia*. University of Warsaw; Department of Ukrainian Studies, 4. 241–248. [in Ukrainian]
8. Poliuha L. (2008) *Povnyi slovnyk antonimiv ukrainskoi movy*. [Complete Dictionary of Ukrainian Language Antonyms] Kyiv: Dovira, 482 s. [in Ukrainian]
9. Taranenko O. (1977) *Rozvytok antonimichnykh vidnoshen u bahatoznachnykh slovakh*. [Development of antonymic relations in polysemous words] *Ukrainska mova i literatura v shkoli*. – Ukrainian language and literature at school, 1. 32–39. [in Ukrainian]
10. Duchacek O. (1967) *Precis de semantique franaise*. [Accuracy of French semantics] Brno: Univ. J.I. Purkyne, 262 s. [in French]
11. Filipec, J. (1961) *Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie: příspěvek k poznání systému v slovní zásobě* Nakl. [Czech synonyms from the point of view of stylistics and lexicology: a contribution to the understanding of the system in Náclá's dictionary] *Československé akademie věd*. – Czechoslovak Academy of Sciences, 383 s. [in Czech]
12. Lyons, J. (1963) *Structural Semantics. An Analysis of Part of the Vocabulary of Plato* (Publ. of the Philological Society, 20). Oxford, Blackwell, 237 s.